

Perhe- ja sosiaalipalvelut

20.6.2013

2525/03.00.00/2013

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto

OM 1/31/2010

Lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelu ja sovinnon vahvistaminen yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttaminen

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi Eduskunnalle laeiksi lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain, riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Osassa käräjäoikeuksia on 1.1.2011 lukien kokeiltu asiantuntija-avustajan käyttämistä huoltoriitojen tuomioistuinsovittelussa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan menettelyn vakinaistamista koko maahan.

Tuomioistuinten tarvitsemien asiantuntija-avustajien järjestäminen tulisi käräjäoikeuden hallinnollisen kanslian sijaintikunnan velvoitteeksi. Valtio maksaisi kunnille korvauksen asiantuntijapalveluiden järjestämisestä. Sovittelun osapuolille avustajan käyttäminen olisi maksutonta. Asiantuntija-avustajien pätevyysvaatimuksista säädettäisiin laissa. Sovittelun joutuisuuden varmistamiseksi huoltoriitojen sovittelussa sovitteluistunto tulisi pääsääntöisesti järjestää säädetyssä määräajassa.

Espoon kaupunki esittää pyydettyinä lausuntona kunnioittavasti seuraavaa:

3.2. Asiantuntijapalveluiden järjestäminen käräjäoikeuden hallinnollisen kanslian sijaintikunnan tehtäväksi / HTL 17 b §

Espoon kaupungin näkemyksen mukaan esitetty malli on hyvä. Se mahdollistaisi toimivan asioinnin ja yhteistyön kehittämisen sosiaalitoimen ja tuomioistuimen välillä sekä laadukkaiden ja alueellisesti yhdenmukaisten asiantuntijapalveluiden järjestämisen myös pienimpien kuntien asukkaille.

Asiantuntija-avustajan tehtävä on vaativa ja edellyttää erityistä osaamista. Ajallisesti se ei kuitenkaan vaadi suurta työpanosta. Kokeilun perusteella on arveltu, että työpanos koko maassa tulisi olemaan noin 6,5 henkilötyövuotta. Espoossa asiantuntija-avustajien työpanos vastasi kokeilun seuranta-aikana noin 0,4 henkilötyövuotta. Tästä syystä tehtävä ei tulisi olemaan kenenkään päätoimi, vaan osa muuta eroauttamiseen liittyvää tehtäväkokonaisuutta. Asiantuntija-avustajia tulisi esteellisyytilanteiden sekä lomien ja muiden poissaolojen vuoksi olla kuitenkin useampia kuin yksi. Myös työn kuormittavuus puoltaisi työn jakamista useampien henkilöiden kesken.

Pienissä kunnissa pätevien ja sopivien henkilöiden rekrytointi ja tehtäväkokonaisuuksien muodostaminen voisi osoittautua haasteelliseksi. Asiantuntija-avustaminen osana uutta sovittelumallia tulisi saada käräjäoikeustuomiopiireittäin sosiaalitoimen rakenteisiin. Työn organisoiminen, seurannan, osaamisen kehittämisen ja ammattitaidon varmistamisen ja karttumisen kannalta järjestämisvastuun keskittäminen yhdelle kunnalle olisi hyvä ratkaisu. Espoossa asiantuntija-avustajien toimintaa on kokeilun ajan organisoitu ja seurattu yhden yksikön ja esimiehen alaisuudessa ja tämä järjestely on osoittautunut toimivaksi ja joustavaksi.

3.3. Asiantuntijapalveluiden korvaaminen kunnalle / HTL 17 d § ja VN:n asetus kunnalle maksettavasta korvauksesta asiantuntijapalveluiden järjestämisestä huoltoriitojen tuomioistuinsovitteluun

Ehdotuksen mukaan valtio korvaisi kunnille asiantuntijapalveluiden järjestämisestä aiheutuneet kustannukset. Maksettava kustannus perustuisi siihen ajalliseen työpanokseen, jonka kunnat menettävät, kun asiantuntija-avustajat työskentelevät tuomioistuimessa. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin kiinteästä päiväkohtaisesta korvauksesta, joka olisi 300 euroa istuntopäivältä, sekä lisäksi tuntilaskutukseen perustuvasta korvauksesta, joka maksettaisiin erityisistä sovitteluistunnon ulkopuolella tehtävistä toimenpiteistä. Lisäkorvauksen määrä olisi 40 euroa tunnilta.

Espoon kaupunki pitää ehdotusta työn korvaamisesta kunnille hyvänä. Myös ehdotus korvauksen määrästä vaikuttaa hyvältä ja riittäisi kattamaan myös pienessä määrin palvelujen järjestämisestä aiheutuvia hallinnollisia kustannuksia.

Ehdotetussa mallissa voi kuitenkin olla myös riskejä, jotka liittyvät palvelun tuottamisen laatuun. Kokeilun perusteella vaikuttaisi siltä, että asiantuntija-avustajatyön kokonaismäärä jää sellaiseksi, ettei valtiolta saaduilla korvauksilla kyetä rekrytoimaan kuntiin vakituista sosiaalityöntekijää tai psykologia paikkaamaan sitä perustyötä, joka asiantuntija-avustajana toimivalta henkilöltä jää näiden tehtävien vuoksi suorittamatta. Nähtäväksi jää, miten kunnat pystyvät kohdentamaan saamansa korvaukset asiantuntija-avustamiseen käytettyyn työpanokseen tai hyödyntämään ne muutoin eroauttamiseen liittyvään työskentelyyn.

3.4. Asiantuntija-avustajien pätevyden varmistaminen / HTL 17 c §

Espoon kaupungin näkemyksen mukaan asiantuntija-avustajien pätevyden varmistaminen lailla pykäläehdotuksessa kirjatulla tavalla on edellytyksenä sille, että uusi sovittelumalli voisi tuoda lisäarvoa jo olemassa olevaan eroauttamisjärjestelmään. Ehdotuksen mukaan tehtävä edellyttäisi psykologin tai sosiaalityöntekijän pätevyyttä, lisä- ja täydennyskoulutusta, kokemusta työskentelystä eroperheiden kanssa sekä riittävää suomen tai ruotsin kielen taitoa.

Suurin osa lapsia koskevista sopimuksista neuvotellaan ja vahvistetaan kuntien sosiaalitoimissa lastenvalvojan luona sopimusneuvottelujen lopputuloksena. Vanhemmille on tarjolla myös avioliittolain mukaista perheasioiden sovittelua sekä erilaisia yksityisen sektorin, järjestöjen ja seurakuntien sovittelu- ja sovintomenettelypalveluja. Espoossa lastenvalvojatyö on hyvin resursoitu, palvelun piiriin pääsee kohtuullisessa ajassa ja työtä

Perhe- ja sosiaalipalvelut

20.6.2013

2525/03.00.00/2013

ja osaamista kehitetään jatkuvasti. Siitä huolimatta kokeilu on osoittanut, että uudelle sovittelumallille on ollut tarvetta, sille on löytynyt käyttäjiä ja tulokset ovat olleet lupaavia.

Eroauttamistyötä tulisi kehittää kaikilla sektoreilla ja sille tulisi osoittaa riittävät toimintaedellytykset. Näin uuteen sovittelumalliin ohjautuisivat nimenomaan ne perheet, joiden auttamiseksi tarvitaan kaikkein vankinta osaamista ja kokemusta. Espoossa käytännön kokemukset kokeilun aikana ovat vahvistaneet käsitystä siitä, että asiantuntija-avustajana toimiminen vaatii muodollisten pätevyysvaatimusten lisäksi monipuolista ammattitaitoa ja osaamista sekä lisä- ja täydennyskoulutusta esityksessä kuvatulla tavalla. Esimerkiksi lastenvalvojana tai täytäntöönpanosovittelijana työskentely ei yksistään tuota sellaista osaamista ja kokemusta, jota tehtävässä välttämättä edellytetään. Myös kokemus eroauttamistyöstä on tehtävästä suoriutumisen kannalta välttämätöntä eikä esimerkiksi lastensuojelun sosiaalityöntekijänä toimiminen yksistään tuota tällaista osaamista, vaikka lastensuojeluperheet usein ovatkin myös eroperheitä.

Psykologin ja sosiaalityöntekijän peruskoulutus soveltuvat molemmat hyvin asiantuntija-avustajatehtävän perustutkinnoiksi, vaikkakin antavat erilaiset perusvalmiudet tehtävästä suoriutumiseksi. Nämä tutkinnot ovat pätevyysvaatimuksina myös muihin yleisimpiin eroauttamistehtäviin, mikä mahdollistaa asiantuntija-avustamistehtävän yhdistämisen perustyöhön mielekkääksi tehtäväkokonaisuudeksi. Näin rakennettuna asiantuntija-avustajien hankinta ei edellyttäisi uusia rekrytointeja.

Erilaisissa sovitteluissa tarvitaan erilaista asiantuntemusta, Sosiaalityön asiantuntijuus on vahvimmissaan psykososiaalisissa riidoissa ja lastensuojelullisissa kysymyksissä. Espoossa kaikilla kokeilussa mukana olevilla asiantuntija-avustajilla on sosiaalityöntekijän peruskoulutus eikä käytettävissä ole ollut lainkaan psykologeja. Tämä seikka ei ole vaikuttanut heikentävästi ainakaan sovittelun lopputuloksiin, sillä Espoossa kokonaissopimukseen päätyneitä sovitteluja oli seurantajaksolla 70 % , kun vastaava luku kaikkien kokeilukuntien osalta oli 62 %. Jatkossa Espoossakin on asiantuntija-avustajiksi tulossa myös perheneuvolan psykologeja, mikä vahvistaa ja monipuolistaa asiantuntijuutta entisestään.

Espoon kaupunki katsoo, että erityisen sovittelukoulutuksen järjestäminen asiantuntija-avustajille on ehdottoman tärkeää, jotta huoltoriitasovittelu voisi vakiinnuttaa paikkansa laadukkaana, toimivana ja eroauttamisjärjestelmään lisäarvoa tuovana palveluna. Yhteinen koulutus on tärkeää myös sen vuoksi, että asiantuntijuuden sisältö ja laatu säilyisi yhtenäisenä myös valtakunnallisesti. Täytäntöönpanosovittelun ja perheasioiden sovittelun osalta valtakunnallinen koulutus ja ohjeistus ovat olleet puutteellista, mikä heijastuu suoraan palvelujen laatuun, toimivuuteen ja käyttöasteeseen. Koulutus tuo lisää osaamista myös muuhun tehtäväkokonaisuuteen liittyvään työhön.

Asiantuntija-avustajien pätevyyden varmistaminen on tärkeää myös ja ennen kaikkea asiakkaiden näkökulmasta. Kokeilun aikana on ilmennyt, että vanhemmat ovat ennen sovitteluun tuloaan usein jo asioineet muissa eroauttamispalveluissa, ja heillä on suuret odotukset asiantuntija-avustajaa kohtaan. Myös oikeudenkäyntiavustajat odottavat ja edellyttävät asiantuntija-avustajatyöltä sellaista lisäarvoa, jota muihin menettelyvaihtoehtoihin ei välttämättä sisälly.

ESPOO
ESBO

Lausunto

4 (4)

2525/03.00.00/2013

Perhe- ja sosiaalipalvelut

20.6.2013

4. 1. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kokeilun aikana Espoossa selvitysjonot on saatu purettua kokonaan. Espoon käräjäoikeudesta tulleet selvityspyynnöt ovat vähentyneet kokeilun alettua vuonna 2011, ja selvityspyyntöjen vähentymisen ansiosta selvitystyön resurssia voidaan tällä kohdentaa enemmän erityisen vaativiin selvityspyyntöihin sekä lisäksi muuhun vastaavaa osaamista edellyttävään sosiaalityöhön (adoptioneuvonta).

Kokeilun aikana on myös saatu vertailutietoa sosiaalitoimen työsuoritemääristä ja työn kustannuksista toisaalta selvitystyöskentelyssä ja toisaalta asiantuntija-avusteisessa huoltoriitojen sovittelukokeilussa. Sovittelulla voidaan kiistatta säästää sekä tuomioistuimen että sosiaalitoimen voimavaroja.

Merja Nikitin
Lastensuojelupalvelujen päällikkö
(09) 816 23477
Merja.Nikitin@espoo.fi

Liitteet

-

Tiedoksi

-